Työ- ja tasa-arvo-osasto
Johtaja Liisa Hakala

3.12.2018

neuvotteleva virkamies
Ismo Suksi

KUULEMISTILAISUUS 5.12.2018; TULEVAISUUS VALIOKUNTA; VALTIONEUVOSTON TULEVAISUUSSELONTEON 2. OSA: RATKAISUJA TYÖN MURROKSESSA

Juha Sipilän hallituksen tulevaisuusselonteko on osa pitkän aikavälin päätöksentekoa ja valmistelua, jossa keskustelu työn tulevaisuudesta ja murroksesta jatkuu. Tavoitteena on, että koko yhteiskuntaan vaikuttavan ilmiön ratkaisuja voidaan toteuttaa pitkällä aikajänteellä yli vaalikausien. Työhyvinvoinnin ja –turvallisuuden näkökulmasta pitkäjänteisyys on tärkeä näkökulma. Työelämää pitää kehittää pitkäjänteisesti useiden hallinnonalojen yhteistyöllä. Ennakointi ja ennaltaehkäisy ovat olennaisia pyrittäessä turvaamaan työkykyinen työvoima tulevaisuudessa.

Selonteossa esitetään viisi keskeistä työn tulevaisuuden visiota. Selonteossa esille nostetut yhteiskuntapoliittiset kysymykset liittyvät työn sisältöihin ja käytäntöihin, työnantajan ja työntekijän väliseen suhteeseen, toimeentuloon, osaamiseen ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Selonteossa korostetaan kestävän kehityksen periaatteen noudattamista ja edellytetään, ettei tulevaisuuden työ vaaranna terveyttä. Selonteossa korostetaan muutoksen hallintaa osallisuuden ja osaamisen lisäämiseksi ja polarisaation välttämiseksi.

Tulevaisuusselonteon toimenpide-ehdotuksiin vastaaminen
Selonteossa esitetään kahdeksantoista toimenpide-ehdotusta yllä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön uudessa strategiassa jonka yhtenä tavoitteena on ”Hyvinvointia työn murroksessa”, korostuu työn muutos.”. Valtioneuvoston periaatepäätös Työterveys 2025- yhteistyöllä terveyttä ja työkykyä ja Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset toteuttavat selonteossa esitettyjä yhteiskunnallisesti tärkeitä tavoitteita.

Sosiaali- ja terveysministeriön työ- ja tasa-arvo-osaston johdolla, yhdessä keskeisten sidosryhmien kanssa, vuonna 2018 uusitut Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset täsmentävät sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa työelämän kysymysten osalta. Linjausten painopisteet ovat:

1. Vastaamme työsuojelua koskeviin tulevaisuuden työn haasteisiin
2. Tavoitteenamme ovat turvalliset ja terveelliset työolot
3. Edistämme toiminta- ja työkykyä sekä työllistymiskykyä

Linjaukset sisältävät työterveyttä ja työturvallisuutta koskevan kansallisen toimintapolitiikan, jota Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimus nro 187 edellyttää. ILO näkee maailmanlaajuisesti työelämän muutoksen suurimpina taustatekijöinä teknologian, ikärakenteen, ilmaston ja globalisaation muutokset. Uusien teknologioiden ja työn tekemisen muotojen mahdolliset riskit on tunnistettava, estettävä ja minimoitava. Toisaalta niiden myönteiset mahdollisuudet on hyödynnettävä.

Sosiaali- ja terveysministeriön työ- ja tasa-arvo-osasto työstää parhaillaan Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjauksien toimintasuunnitelmaa. Niissä keskeinen kysymys on työkyvyn edistäminen.

Työturvallisuuden, työterveyden ja työhyvinvoinnin näkökulmasta tulevaisuusselonteossa esitetyt työn murrosta koskevat havainnot ovat merkityksellisiä. Niiden ja Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjausten nojalla voidaan tehdä mm. seuraavat johtopäätökset:

- Työn sisältö, työntekemisen tavat ja muodot sekä työvoima muuttuvat. Se, millaista työelämä on ja miten työelämässä voidaan, vaikuttaa yksilöiden hyvinvoinnin lisäksi organisaatioiden tuottavuuteen ja kilpailukykyyn sekä yhteiskunnan sosiaaliseen kestävyyteen. Työterveys- ja työturvallisuusasiat on nähtävä Suomessa työpaikkojen menestystekijöinä. Työntekijöiden pysyminen terveenä, ja työn tekeminen turvallisesti myös uusissa työnteon muodoissa on tärkeää. Turvallinen työ on osa suomalaisen työelämän menestystarinaa eikä siitä voida tulevaisuudessa tinkiä.
- Työn murroksessa eri toimijoiden roolit, vastuut ja oikeudet voivat sekoittua ja hämärtyä. Näin voi erityisesti tapahtua jakamis- ja alustataloudessa. Tarvitaan sekä kansallista että kansainvälistä yhteistyötä mm. erilaisilla alustoilla tehtävän työn pelisääntöjen rakentamiseen. Tavoitteena on oltava, että työ on terveellistä ja turvallista kaikilla työpaikoilla työnteon muodosta riippumatta. On tärkeätä tukea myös yrittäjien terveyttä ja heidän työnsä turvallisuutta.
- Työterveys- ja työturvallisuusasiat on nähtävä osana organisaatioiden strategista johtamista. On tärkeää, että jokaisella työelämään siirtyvällä, työelämässä toimivalla, niin työnantajalla, työntekijällä kuin yrittäjällä, on riittävä työterveys- ja työturvallisuusosaaminen.
- Työpaikoilla tulisi lisätä strategista ja operationaalista työkykyjohtamisen ja riskienhallinnan osaamista. On tärkeää havaita uudet ja nousevat riskit ja altisteet ajoissa. Työpaikoilla tulee vahvistaa työn ja työympäristön suunnittelua ja kuormitustekijöiden varhaista huomioimista. Jos työtä tulevaisuudessa tehdään mitä erilaisimmissa ympäristöissä, asettaa se haasteita kognitiiviselle ja työyhteisöergonomialle ja edellyttää menetelmiä työkykyongelmien varhaiseen toteamiseen.
- Työikäisten työkyvyn edistäminen ja ylläpitäminen edellyttävät poikkihallinnollista yhteistyötä. Työpaikkojen ja työntekijöiden tukemiseksi laadukkaat ja kattavat työterveyshuoltopalvelut osana terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelujärjestelmää ovat tärkeitä. Työttömien työkyvyn tukemiseen tarvitaan oikea-aikaisia, tehokkaita toimenpiteitä, joissa hyödynnetään työterveyshuollon osaamista ja poikkihallinnollista yhteistyötä
- Työelämävalmiuksia on tuettava. Tulevaisuuden työssä tarvitaan erityisesti luovaa ongelmanratkaisukykyä ja vuorovaikutustaitoja. On tuettava ja kasvatettava inhimillistä (osaaminen ja psykologinen pääoma, kuten esim. resilienssi) ja sosiaalista pääomaa. Nykyisessä hallitusohjelmassa nostetaan esille mm. taiteen ja kulttuurin merkitys. Taidelähtöisiä menetelmiä voidaan hyödyntää esimerkiksi tuotekehittelyssä, johtamisessa ja työelämän vuorovaikutusta kehitettäessä. Myös tulevaisuusvaliokunta on nostanut asiaa esille.
- Päätöksenteon on pohjauduttava tietoon. Siksi on tärkeää varmistaa laadukas työelämän tutkimus. Suurin osa työelämätutkimuksesta perustuu rekisteritietoihin ja säännöllisesti tehtyihin kyselytutkimuksiin. Niitä täydentämään tarvittaisiin nykyistä enemmän laadullista tutkimusta, jotta työelämässä tapahtuvat nopeat muutokset ja heikot signaalit tulisivat aikaisemmin esille.